תלמוד ירושלמי · מפרשים · שערי תורת ארץ ישראל · סדר נזיקין

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי הוריות

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת ארץ ישראל על תלמוד ירושלמי הוריות

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-ארץ-ישראל-על-תלמוד-ירושלמי-הוריות/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 5
הלכה ה 6
הלכה ו 6
הלכה ח 7
פרק ב 7
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ד 8
הלכה ה 8
הלכה ו 8
הלכה ז 9
פרק ג 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ג 11
הלכה ד 11
הלכה ה 12

פרק א

הלכה א

מה בין סבור שהוא מותר ונמצא אסור שהוא חייב כו'. — בתרומות רפ"ח נוסח אחר ושם תקנתי ע"ש (עמ' 93).

וכי יש זדון לשגגה ליחיד כו'. — צ"ל: וכי יש זדון ושגגה ליחיד אצל הורייה ב"ד (פי' ולמה אמר "ועשה שוגג") ר' אימי בשם רשב"ל מתניתא כגון שמעון בן עזאי כו' (פי' וכדמסיק שהיה יודע שטעו ב"ד ומ"מ עשה והוא כמזיד אלא שטעה בזה דסבר שצריך לשמוע לב"ד אפי' כשטעו, ודלא בפ"מ).

ועל שמאל שהיא ימין תשמע להם ת"ל ללכת ימין ושמאל. — צ"ל: ת"ל (דברים י"ז יו"ד) אשר יגידו לך ימין ושמאל.

אבל כל יחיד ויחיד שעשה בפני עצמו פטור א"ר יוחנן אפי' כו'. — צ"ל: אבל כל יחיד ויחיד שעשה בפני עצמו מביא כשבה או שעירה א"ר יוחנן אפי' כל יחיד ויחיד שעשה בפני עצמו פטור וקשיא כו'.

הלכה ב

הורו ב"ד וידעו שטעו כו'. — צ"ל: הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו כו' (והוא פיסקא ממשנה א' והמלות "ה"ב" יש למחוק ולהציגן אחר "מופלא של ב"ד בלבד", וביאור הפ"מ תמוה).

אף בחזירה כן או רוב כת פשיטא לך כו'. —צ"ל: אף בחזירה כן או רוב כד פשיטא לך כו' (וכעין זה לקמן דף מ"ו רע"א).

ר' אהא מחלף שמועתא דלא אתי מילתיה דר' יוחנן כו'. — צ"ל: מחלף שמועתא דלא תהא מילתיה דר' יוחנן פליגא על מילתיה דמר ר"ש בר בא בשם ר' יוחנן הגוסס זורקין כו' רבנן דקיסרין אמרין ר' חייה ר' אמי חד מחלף וחד אמר כדאיתנייה (פי' כדאיתא למעלה ואינו מחליף) מאן דלא מחלף לית ליה כאילין קישנאייה (פי' דסבר שחרש שוטה משומד והוריית ב"ד אינן דומין לגוסס דגוסס כפקח הוא).

אלא כשהיה כהן עבר והקריב וכיפר כו'. — צ"ל: או כשהיה כהן ועבר והקריב כיפר היה שמעון כו' שיחזרו בהן ב"ד או כשהיה כהן עבר והקריב כיפר, תולדות הורייה כהורייה (פי' שאלה היא) היך עבידא הורו ב"ד חלב מותר אכלו צבור חלבים והפרישו קרבנותיהן ושחטו אותן בחוץ (פי' ולפי הוריית ב"ד אין יחיד חייב בקרבן וקרבנות שהפרישו חולין הן ואין כאן איסור שחוטי חוץ) אין תימר תולדות הורייה כהורייה ב"ד חייבין (פי' להביא פר בפני עצמו על שחוטי חוץ דהוה כאלו הורו ג"כ שמותר לשחוט קרבנות אלו בחוץ

שכן יוצאה תולדה זו מהוריית חלב שהתירו) כו' ב"ד פטורין כד פשיטא לך תולדות הורייה כהורייה (פי' וחייבין שתים) הורייה והורייה מהו שיצטרפו כו' (ומה שפירש בפ"מ דחוק).

שתי הוריות בעבירה אחת מה הן שיצטרפו היך עבידא אכלו רוב ושחטו רוב כו'. — צ"ל: אכלו רוב (פי' ע"פ הוריית ב"ד וחזרו ב"ד מהורייתן (ומלת "ושחטו" שייך למעלה דף מ"ה סוע"ד וכבר הוספתיה שם) ושוב הורו ואכלו רוב (פי' והצבור לא ידעו מחזרתן והורייה שנייה) על דעתיה דר' מאיר (פי' דסובר למטה דאם חזרו בהן ב"ד והלך אחד שלא ידע מחזרתן ועשה על פיהן חייב חטאת שדינו כתולה בעצמו) חייבין שתיים (פי' ב"ד חייבין פר על כל הורייה והורייה שמאחר דשהו הצבור כדי שישמעו בחזרת ב"ד דינן כאלו כבר שמעו בחזרתן ועשו ע"פ הורייה שנייה) על דעתיה דר"ש (פי' דסבר דאף שב"ד חזרו מהורייתן ושהה היחיד כדי שישמע בחזרתן ועשה על פיהן ה"ז פטור כתולה בב"ד) חייבין אחת (פי' שגם אכילה שנייה של צבור היתה על דעת הורייה ראשונה ואין חזרת ב"ד מועילה כלום כל זמן שלא ידעו צבור מחזרתן) אכלו מיעוט בראשונה ומיעוט בשנייה ע"ד דר"מ פטורין (פי' דשהייה כדי שישמעו בחזירתן מחלקין ביניהן) וע"ד דר"ש חייבין תני ר"מ מחייב (פי' בהורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן והלך אחד שלא ידע מחזרתן ועשה על פיהן וברייתא זו נמצאת בבבלי ג' ב') א"ר זעירא שהות ביניהון כו' ר"ש אומר עד שישמע ממש (כנוסח הנדפס בסוף הבבלי) ותני כן כו'.

א"ר בון בר חייה בעומד בין שני תחומין ארץ ישראל כו'. — צ"ל: בעומד בין שני תחומין בין תחום א"י לתחום חוץ לארץ (כ"ה בנוסח שנדפס בסוף הבבלי וביאורו שבאופן זה דוקא נסתפק ר"ע אבל אם כבר עבר מתחום חו"ל ולהלן אין ספק שפטור לר"ע) ר' אמי בשם כו'.

הלכה ג

ר' חזקיה אמר מדבר ולא כל דבר. — פי' דכתיב (ויקרא ד' י"ג) ונעלם דבר ודרשינן "ונעלם מדבר" כאילו המ"ם של "ונעלם" היתה כפולה.

ויצקת עליה שמן מנחה היא לרבות כל המנחות ליציקה. — צ"ל: מנחה היא ויצקת שמן מנחה לרבות כל המנחות ליציקה (וכ"ה בסוטה רפ"ה).

כשאמרו הלילה מותר והיום אסור ולא נמצאת עוקר כל שחיטה כו'. — יש להפך ולתקן וכצ"ל: כשאמרו הלילה מותר (פי' כשראתה בימי זיבה בלילה משום דכתיב כל ימי זובה בשראתה דם ביום נעשית זבה ולא כשראתה בלילה) והיום אסור ולא נמצאת עוקר כל שם השתחוייה כו' עוקר כל שם הוצאה (בסדר המשנה כאן הנוסח "אבל המוציא מרה"י

לרה"ר פטור" והוא ט"ס וצ"ל "אבל המוציא מרשות לרשות פטור" וכ"ה בבבלי ד' א' וכ"כ בתוספות רעק"א במשניות שם) בשאמרו הכנסה מותרת והוצאה אסורה ואתייא כמ"ד הכנסה והוצאה אחת היא ברם כמ"ד הכנסה והוצאה שתים הן ולא נמצאת עוקר כל שם הכנסה א"ר שמואל ב"ר יצחק בשאמרו גרוגרת מותרת שתי גרוגרות אסורות שמעון בר אבא (ע' מ"ש בברכות פ"ב ה"ז) אמר בשאמרו אמה מותרת ושתי אמות אסורות (פי' שרק בשהוציא מרה"י לרה"ר והוליך ברה"ר שתי אמות אסור אבל פחות משתי אמות מותר). אין חלב בתורה אין פגול בתורה הרי אלו פטורין (כ"ה בתוספתא פ"א) א"ר יוסי לא שהורו מותר לאכול חלב יודעין הן שאסור לאכול חלב (פי' שא"א שב"ד יורו להפך מהמפורש בתורה) אלא שהתורה נתנה רשות לב"ד להורות (פי' שהיו סבורים שמזה דכתיב ושמרת לעשות ככל אשר יורוך יש כח לב"ד להתיר אף זה שמפורש בתורה לאיסור) ר' בון בר חייה בעי הורו ב"ד שמותר לאכול חלב היום ואסור למחר נישמעינה מן הדא נביא השקר יכול אם יאמר לך אל תתן תפילין היום תן למחר יהא חייב ת"ל (דברים י"ג ו') ללכת בה בכולן ולא במקצתן הרי עקרת כו' ר' מנא שמע לה מן דהכא שמעון בר בא אמר בשאמרו כו'.

הלכה ה

לית הדא פליגא על רשב"ל כו'. — פי' דפליג לעיל ה"ב על ר' מנא בר תנחום שאמר נכנסו מאה עד שיורו כולן ומשמע דסבר שברוב סגי והכא במ"ד שנינו הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם הרי אלו פטורים, ולא תירצו על קושיא זו כלום כדרך הירושלמי וע' בבלי ג' ב' שתירצו שדוקא באמר להן טועים אתם דה"ל כאילו לא נגמרה הורייתן אבל אם שתק חייבין, וגם למעלה בירושלמי מיישב דברי רשב"ל שגם הוא מסכים לר' מנא בר תנחום.

וכי יש זדון לשגגה ליחיד אצל הוריות ב"ד. — צ"ל: וכי יש זדון אצל הוריות ב"ד (ומה שבינתיים נשתרבב מלעיל ה"א דף מ"ה ע"ד, וגם לשון הפיסקא כאן "ומזידין ועשו שוגגין" ט"ס וצ"ל "שוגגין ועשו מזידין").

הלכה ו

ר"ש אומר אין שבט אחד גורר את כל השבטים מודה והוא שתהא כו'. — כאן חסר ויש להשלים מפסחים פ"ז ה"ו וע"ש (עמ' 227) מה שהגהנו בסוגיא זו.

הלכה ח

ר' חזקיה ר' ירמיה ר' חייה בשם ר' יוחנן הוריית שעה היתה ר' ירמיה כו'. —צ"ל: הוריית שעה היתה פר טעון סמיכה בזקנים כו' (ומה שבינתיים מיותר) אין שעירי ע"ז טעונין סמיכה באהרן ותני כן וסמך אהרן את שתי כו'.

ר' זעירא בשם ר' המנונא כר"מ כו'. — צ"ל: כר"מ (פי' דאמר חובת ב"ד היא) תני תמן הורו ב"ד כו' אחד מן הצבור חייבין הורו ב"ד ועשו בעצמן ר"מ פוטר (פי' מחטאת יחיד) וחכמים מחייבין אמר להן ר"מ כו' (וע' בבלי ב' א' תוד"ה "בין" שנסתפקו בדין זה).

תניי תמן הורו ב"ד ועשו הן וידעו מה הורו טעו מה הורו כו'. — צ"ל: וידעו מה הורו חייבין טעו מה הורו כו'.

פרק ב

הלכה ב

הורו ב"ד והורה אחריהן והחליף (פי' שב"ד אסרו איזה דבר והוא החליף והתירו ועשה) פשיטא נעשית אצלו כעקירת גוף (פי' שאין הורייתו אצל הוריית ב"ד כלום וכאילו עקר כל הגוף ופטור, וענין זה פשוט אלא שבפ"מ ומראה הפנים לא יכול לכבוש חוט השערה כזאת וביאר בשני אופנים המתנהגים בכבדות ואין להם טעם).

פשיטא אכל כהוריית ב"ד פטור כו'. — צ"ל: פשיטא אכל משחזרו בהן ב"ד פטור (פי' מאחר שב"ד החליפו ה"ז כעקירת גוף כדאיתא לעיל) אכל עד שלא חזרו בהן ב"ד (פי' והוא עשה עם הצבור) א"ר יוסי ולא מתניתא היא הורה בפני עצמו מתכפר בפני עצמו מפני שהורה בפ"ע ועשה בפ"ע אבל אם הורה בפני עצמו ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור א"ר מנא ואמור דבתרה הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור מפני שהורה עם הצבור ועשה עם הצבור אבל הורה בפני עצמו ועשה עם הצבור מתכפר לו בפני עצמו.

הלכה ג

ר' זעירא בשם ר' ירמיה מתניתא דר"מ או דייק כו'. — צ"ל: מתניתא (פי' מה ששנינו שאין ב"ד חייבין עד שיורו לבטל מקצת כו' ומוכח דחובת ב"ד היא) דר"מ היידן ר"מ א"ר יוסי ר"מ דו אמר חובת ב"ד היא א"ר המנונא כר"מ תני תמן הורו ב"ד כו' (כ"ה לעיל סופ"א, וע"ש מה שהגהנו בזה).

ר' ירמיה בעא קומי ר' זעירא מה כרבי אין משיח כו'. — צ"ל: מה כרבי דרבי אמר משיח בשגגת מעשה הוא ואין כרבנן בהעלם דבר הוא דתני משיח בע"ז (ומה שבינתיים מיותר

ונשתרבב מלמטה סוה"ד) רבי אמר בשגגת מעשה (וכ"ה בבבלי ז' ב', אבל בתוספתא פ"א הנוסח "ר"מ" והוא ט"ס) ורבנן אמרין בהעלם דבר אמר ליה מה בגין דלא תנינן משיח והא קדמייתא (פי' במ"ב) ודבתרה (פי' ששנינו במ"ד ולא בע"ז אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת) לא תנינן משיח ומשיח בכלל (פי' כמו ששנינו במ"ז "ובע"ז היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה") כו'.

הלכה ד

דלא כן מנן ליה היחיד הנשיא והמשיח לא מעיני מעיני דלא כן מנן ליה כו'. — צ"ל: דלא כן מנן ליה היחיד הנשיא והמשיח (פי' שכולן מתכפרין עם הצבור בע"ז) לא מעיני מעיני א"ר חנינה קומי ר' מנא ולית סופיה דרבי מידרש מעיני מעיני דלא כן מנן ליה עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת (פי' בע"ז) לא מעיני מעיני דלא כן מנן ליה הוריית ב"ד גדול הוריית ב"ד קטן (פי' שהמשיח שהורה לעצמו בע"ז חייב שעירה) לא מעיני מעיני א"ל מה את בעי מרבי רבי כדעתיה דרבי אמר משיח בע"ז בשגגת המעשה הוא ואין כתיב הורייה ליחיד אלא לב"ד בלבד אותו מיעט כו' דמו לפנים מה כרבנן דרבנן אמרין משיח בהעלם דבר ברם כרבי משיח בשגגת מעשה הוא א"ר הונא אף על דרבי נצרכה שלא תאמר הואיל והוא בהיכרת (פי' דמשיח בע"ז הוא בכרת כמו בשאר מצות שמביא עליהן פר שנכנס בפנים) יכנס דמו לפנים לפום כן צריך כו' (שלד"ה מביא שעירה כיחיד ומעשיה בחוץ כיחיד ונאכלת ככל החטאות, ושגה במראה הפנים שכתב דמשנה דאיזהו מקומן והרמב"ם חולקין על ברייתא זו דיכנס דמה בפנים ונשרפת).

הלכה ה

כהנא אמר אפשר שלא היה בה כו'. — צ"ל: כהנא אמר מפני שלא היה בה כו'.

אף כאן בקבועה ואין חייבין על כל מצות עשה כו'. — צ"ל: אף כאן בקבועה ולמה לא תנינן אין חייבין על כל מצות עשה שבתורה א"ר מתניה כו' (ומ"ש הפ"מ בזה תמוה).

הלכה ו

יצא משיח שאינו ראוי לבוא לידי דלות רשב"ל כו'. — יש להפך הגירסא וכצ"ל: יצא הנשיא שאינו ראוי לבוא לידי דלות ר' יצחק שאל מעתה לא יטמא בצרעת שאינו ראוי לבוא לידי דלות וכן דלי דלות רשב"ל אמר והיה כי יאשם לאחת מאלה את שהוא חייב על כולן הוא חייב על מקצתן ואת שאינו חייב על כולן (פי' כגון נשיא שהוא מלך שאינו חייב על שמיעת הקול) אינו חייב על מקצתן ר' הושעיה בעי מעתה אשה לא תהא חייבת על ביאת המקדש שאין האשה מעידה (פי' והרי היא פטורה משמיעת הקול) תני (ברייתא זו איתא בבבלי ט' א' ע"ש) ר' עקיבה אמר משיח פטור מכולן ר' יוסי בשם ר'

יוחנן טעמא כו' כיני מתניתא שהמלך לא מעיד כו' (פי' והשאר אשגרת לישנא מסנהדרין פ"ב מ"ג).

הלכה ז

ורבה המשיח בחטאת בשגגה כו'. —צ"ל: ורבה המשיח על שגגתו אשר שגג את שהוא כו' וכרבי דו אמר משיח בע"ז בשגגת מעשה הוא כו'.

כחטאת אשם מה חטאת מכפרת כו'. — צ"ל: כחטאת כאשם (ויקרא ז' ז') מה חטאת כו'.

כיני מתניתא אלא שאין כה"ג חייב כו'. — צ"ל: כיני מתניתא אלא שאין הנשיא חייב על שמיעת הקול דברי הכל וכה"ג על טומאת מקדש וקדשיו דברי ר"ש (וע' בבלי ט' א' ותוספתא סופ"א).

פרק ג

הלכה א

ר' הושעיה בעי מעתה אפי' בקבועה כו'. — צ"ל: מעתה אפי' בע"ז (פי' הנשיא יביא שעיר) א"ר יונה כו' כהדיוט עשיר עביד ליה ר' לעזר (פי' והדיוט עשיר מביא כשבה או שעירה כמו בכל חייבי כריתות והנשיא מביא במקומה שעיר) כו' ועל ביטוי שפתים ותני לא נחלקו כו' למה אינו מביא שעירה וחכ"א אינו מביא שעיר (ונשמט מן "שעיר" עד "שעיר") אלא שעירה התיבון הרי משיח בע"ז הרי אינו מביא כו'.

הלכה ב

חטאו בספק מ"ד משום שהגדולה כו'. — צ"ל: חטא בספק (פי' שחטא הנשיא וא"א לומר במשיח שהוא פטור מאשם תלוי כמו ששנינו בסופ"ב) מ"ד משום שהגדולה מכפרת כו' מ"ד אין חטאו וידיעתו שוין כאן חטאו וידיעתו שוין (פי' שהדיוט ונשיא שניהן מביאין איל באשם תלוי) חטאו עד שלא נתמנו ומשנתמנו ומשעברו (פי' ואחר שעברו נודע להן על שלשתן) מ"ד משום שהגדולה מכפרת כו' מ"ד אין חטאו וידיעתו שוין חייב על הראשון (פי' שהרי חטאו וידיעתו בהדיוט) ועל השלישי ופטור על השני א"ר מתניה לעולם אין הגדולה מכפרת עד שיתוודע לו שגגתו (פי' ולכך אף למ"ד זה חייב על הראשון שהרי לא נתוודע לו בזמן שהיה נשיא או משיח) חטאו על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו מ"ד משום שהגדולה מכפרת אפי' כן הגדולה מכפרת מ"ד אין חטאו וידיעתו שוין כאן חטאו וידיעתו שוין (פי' דאף הנשיא והמשיח מביאין קרבן עולה ויורד כמו ששנינו בסופ"ב) אכל (פי' הנשיא) חצי זית עד שלא נתמנה כו'.

ולא אשכחנן כן אכל שני זיתים ונתוודע לך בוודיו של אחד מהן כו'. — צ"ל: אכל שני זתים (פי' בהעלם אחד) ונתוודע בוודיו של אחד מהן שני עמד לו בספיקו חייב בחטאת ובאשם תלוי ר' יעקב דרומייא בעא קומי ר' יוסי מה נפשך חלב אכל כיפר (פי' שהאוכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו אינו חייב אלא חטאת אחת) שומן אכל אינו צריך כפרה א"ר יוסי כו'.

אכל כזית עד שלא נתמנה וכזית משנתמנה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת ספק כו'. — צ"ל: אינו חייב אלא אחת בשני העלמות חייב שתיים ספק כזית כו'.

וסבור שהן שנים הפריש חטאת כדר' יוחנן כו'. — צ"ל: הפריש חטאת וכיפר ר' יוחנן אמר כו' ונתוודע לו בספק בין כל אחד ואחד ואח"כ נתוודע לו בוודאן רשב"ל כר (וע' נוסח הירושלמי שבבבלי).

תמן הוא אמר ידיעת ספיקו קובעתו לחטאו וכא אמר אין ידיעת ספיקו כו'. — צ"ל: וכא אמר (פי' בשבועות רפ"ב) אין ספק ידיעה כידיעה תמן אשמו קובעו כו' תמן הוא אמר ספק ידיעה כידיעה וכא הוא אמר אכן לא אמר ר' יוחנן אלא בידיעה הראשונה שאין בה כו' הכל מודין שאם היתה ראשונה קיימת (פי' באוכל ג' זיתים בהעלם אחד וסבור שהן שנים והפריש קרבן ולא הספיק להקריבו עד שנודע לו בזית שלישי) שהיא נדחית (פי' וצריך להפריש חטאת אחרת על שלשת הזיתים).

על דעתיה דרשב"ל פטור ע"ד דר' יוחנן חייב כן אמר רשב"ל לפטור כו'. — צ"ל: ע"ד דרשב"ל פטור (פי' לר' שמעון דפוטר בשנודע להם משנתמנו ה"ג לרשב"ל דסבר דידיעת ספיקו קובעתו לחטאת כשנודע לו רק ספיקו פטור) ע"ד דר' יוחנן חייב, כן אמר רשב"ל לפטור (פי' בתמיד. וכי אמר רשב"ל דידיעת ספיקו קובעתו לפטור) לא לחיוב (פי' דלחיוב דוקא אמר רשב"ל) אלא כיני כו' אין ידיעת ספיקו קובעתו לחטאו דו אמר פטור אכל חצי זית (ומה שבינתים כפול ומיותר) כו' חצי זית שעבר מצטרפין (פי' הראשון והשלישי) או הואיל ובא חיוב קרבן בינתים (פי' שהרי כבר אכל כזית שלם ומ"מ נפטר כמבואר לעיל דחצי זית עד שלא נתמנה וחצי זית משנתמנה אפי' בהעלם אחד פטור) אין מצטרפין נישמעינה מן הדא כו'.

אכל ספק כזית ואין ידוע אם ביוה"כ אכלו כו'. — צ"ל: ואין ידוע אם אחר יוה"כ אכלו אם קודם יוה"כ אכלו ספק כפרה כיפר (פי' דאפי' אם אכלו בודאי לפני יוה"כ יוה"כ מכפר על חייבי אשם תלוי כדתנן בכריתות פ"ו מ"ד, ועל הספק שמא אכלו אחר יוה"כ אינו חייב אשם תלוי דה"ל ספק ספיקא ואין מביאין ע"ז אשם תלוי כדמשמע מפרש"י

כריתות רפ"ד ודלא כתוספות שם ע"ש ובל"מ רפ"ח משגגות [1]) אם ביוה"כ אכלו כו' א"ר מתנייה לעולם אין יוה"כ מכפר אלא על הידוע (פי' דהא דתנן בכריתות שם "מי שבא לידו ספק עבירה ביוה"כ אפי' עם חשיכה פטור" אין זה אלא בשנודע לו בו ביום שנכשל בספק עבירה אבל אם לא נודע לו עד לאחד יוה"כ אין יוה"כ מכפר ודלא כלוי סביא בשבועות פ"א ה"ט) מתניתא מסייעא לחברייה יוה"כ ויום חול לפניו ועשה מלאכה בין השמשות פטור מה נפשך יוה"כ הוא כיפר כו' (פי' ומוכח דבספק עשה ביוה"כ, יוה"כ מכפר אע"פ שלא נודע לו עד אחר יוה"כ) והתני ואכל (פי' שאכל בין השמשות ואינו יודע אם ביוה"כ אכל ואם בחול אכל וס"ד דמיירי באוכל חלב בין השמשות ולפה פטור) א"ר יוסי ב"ר בון באכילת היתר (פי' ואינו אלא ספק אכל ביוה"כ ויוה"כ מכפר) לפום כן דיבר"ב הוי עליה אכל כו'(שהוא לקמן עמוד ג' וכל מה שבינתיים כפול ומיותר).

אכל חמשה זיתים ונתוודע לו בראשון ומביא קרבן כו'. — צ"ל: ונתוודע לו בראשון והפריש קרבן בשני והפריש קרבן בשלישי והפריש קרבן ברביעי והפריש קרבן בחמישי והפריש קרבן ר' יוחנן כו' בראשון שהוא לאחר אכילת כולם והשאר יפלו לנדבה רשב"ל אמר נתכפר לו באחרון שהוא לאחר ידיעת כולם והשאר ידחו כו' ר' חסדא כר' יוחנן כו' (פי' כר' יוחנן דאמר לעיל עמוד ב' דאין ידיעת ספיקו קובעתו לחטאו).

אילו תנא אשם וקם ליה יאות (פי' שאם לא היה שונה אלא אם היתה ידיעה בינתיים מביא אשם תלוי על כל או"א ותו לא שפיר אבל מדשנינו נמי כשם שהוא מביא חטאת כו' משמע דבין בחטאת ובין באשם ידיעת ספק מחלקת) א"ר חיננה אפי' כן לצדדין דת מר כן (פי' דכשם שידיעת ודאי מחלקת לחטאת כך ידיעת ספק מחלקת לאשם תלוי).

ר' יצחק שאל אף בשאר כל הדברים כן כו'. —כל ענין זה עד סוף הלכה זו מיותר ונשתרבב מתרומות פ"ח ה"א מפני שגם שם נמצא זה שאמר ר' טרפון לר"ע "כל הפורש ממך כפורש מחייו" וע' מ"ש בברכות פ"ב ה"ב.

הלכה ג

בין ר' יודה לר"ש חדא כו'. —סוגיא זו כפולה בסנהדרין פ"ב ה"א וע' מ"ש שם (עמ' 512).

הלכה ד

נדבת ציבור ונדבת נשיא נדבת נשיא קודמת. — צ"ל: נדבת ציבור קודמת (ע' בבלי י"ג א' ותוספתא פ"ב).

[1] ויש לומר כנוסח שלפנינו ""ואין ידוע אם ביוה"כ אכלו אם קודם יוה"כ אכלו (פי' ונודע לו הספק ביוה"כ) כו' אם לאחר יוה"כ אכלו" (פי' ולא נודע לו ספק זה כולו עד אחר יוה"כ).

ועבד מביא פר ורבו מביא פר כו'. —צ"ל: ורבו מביא שעיר עבד קודם לרבו דתני (תוספתא זבחים פ"י ע"ש) הפר קודם לשעיר (וע' בבלי זבחים צ' סוע"א) מעשה בר' אליעזר כו'.

נטלו ר' חייה רבה והושיבו אצלו כו'. —צ"ל: נטלו ר' חייה בר אבא (וכ"ה בויק"ר פ"ה ומבואר עוד בשביעית רפ"ג דסילני היה בזמנו של ר' חייה בר אבא).

אבידתו ואבידת אמו ואבידת אביו ואבידת רבו שלו קודם לאביו כו'. — צ"ל: שלו קודם לרבו ורבו לאביו ואביו לאמו ולא מתניתא כו'.

הלכה ה

אל תאמין בעבד עד ששה עשר דור כו'. —יש נוסחאות שונות בזה; ע' בפירוש דה"י המיוחס לרש"י (א' ב' ל"ה) בשם יבמות (צ"ל "הוריות") ירושלמי: אל תאמין בגר עד ט"ו דורות כו' וי"א ט"ז דורות, ובאו"ז ח"א סימן תקל"א בשם ילמדנו: אל תאמין בגר עד כ"ב דורות, וכ"ה בפסיקתא רבתי פיסקא כ"ב, ובמדרש רות זוטא פ"א אות י"ב: אמר ר' חייא אל תאמין בגד עד כ"ד דורות, ובפר"א פכ"ט: אין מאמינים בגר עד שבעה דורות.

ראש וזקן זקן קודם. — בפירוש הקצר כאן כתב דצ"ל "ראש קודם", וכזה מצאנו בה"ג ריש הלכות הוראות.

לעולם הוי רץ אחר המשנה יותר מן התלמוד כו'. — ע' מ"ש בשבת פט"ז ה"א (עמ' 182).

כגון משנתו של ר' חונא. — צ"ל: משנתו של ר' חייה (כן העתיק בספר כריתות דורות תנאים סימן י"ב וכ"ה במדרש קהלת רפ"ו).

[השלמות: **אשכח רבי לוי יתיב דרש**. לאו דוקא ואינו יושב ממש כי למטה מבואר שהיה דורש בעמידה.]

[השלמות: **זכיתה מימרנה כו'**. כעין זה בב"ר פצ"ח אות ט"ז.]

א"ר סימון יהודה יעלה א"ל ר' מנא כו'. —פי' ר' סימון היה מדרום שהיא יהודה שהיה תלמידו של ריב"ל שהיה בלוד ובמקום "ר' מנא" צ"ל "רב אמי" (ע' מ"ש בברכות רפ"ח) שהיה בטבריא מקום הנשיא.

[השלמות: **אילין דבר פזי כו'**. במ' אסתר פ"ד מפורש ואחת של בית ר' יהודה בן פזי כו' כשנתחתן ר' יהודה בן פזי לרבי.]